

FORMACJA I DZIAŁALNOŚĆ KARMELITANEK BOSYCH W BORNEM SULINOWIE²

Wstęp

Klasztor pw. Maryi Matki Pojednania Mniszek Bosych Zakonu NMP z Góry Karmel w Bornem Sulinowie wybrał, podobnie jak 33 z 36 klasztorów polskich prowincji, tekst Konstytucji zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską w 1991 roku. Składa się on z trzech części z podziałem na rozdziały, epilogu, formuły profesji zakonnej, dodatku: normy instrukcji *Venite seorsum* dotyczące wejść i wyjść z klauzury oraz indeksu rzeczowego. Do tekstu Konstytucji dołączono Regułę pierwotną św. Alberta oraz Konstytucje św. Teresy od Jezusa: tekst Konstytucji Pierwotnych i Konstytucji z Alcalá³.

W części I. Powołanie Karmelitanek Bosych w Kościele, w rozdziale 1. Ideał Karmelu, zawarto punkty: Początki Karmelu, Charyzmat terezański, Duch i normy; w rozdziale 2. Naśladowanie Chrystusa i konsekracja zakonna: Czystość konsekrowana, Ubóstwo, Posłuszeństwo, Wyrzeczenie ewangeliczne i pokuta; rozdział 3. Życie Maryjne Karmelu; w rozdziale 4. Komunia z Bogiem: Sprawowanie Liturgii, Życie nieustannej modlitwy; rozdział 5. Życie wspólnotowe; rozdział 6. Klauzura klasztoru; rozdział 7. Ideał eklezjalno-apostolski.

W części II. Formacja i przynależność sióstr, w rozdziale 1. Rozpoznawanie powołań i podstawowe zasady formacji podano następujące zagadnienia: Rozpoznawanie powołań, Formacja; rozdział 2. Postulat i nowicjat: Postulat, Nowicjat; rozdział 3. Profesja zakonna, rozdział 4. Przynależność i przeniesienia; rozdział 5. Karcenie sióstr; rozdział 6. Przejście z jednego Instytutu do innego i wyłączenie z Zakonu.

W części III. Organizacja i zarząd klasztorów omawiane są: rozdział 1. Sytuacja prawna, erygowanie i znoszenie klasztorów; rozdział 2. Zarząd wewnętrzny klasztoru: *Przeorysza i jej radne*, Kapituła i wybory; rozdział 3. Stosunek do przełożonych Zakonu i do biskupów diecezjalnych; rozdział 4. Zarządzanie dobrami.

„Doktryna i normy zawarte w Regule i obecnych Konstytucjach Karmelitanek Bosych, zatwierdzone przez świętą Matkę Kościół, interpretują w sposób autentyczny

¹ Mgr Beata Klimaszewska, absolwentka Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego, Szkoła Podstawowa nr 17 im. Orła Białego w Koszalinie – nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie; ORCID 0000-0003-4522-3796. Adres do korespondencji: 75-525 Koszalin, ul. Piłsudskiego 66/9, e-mail: beatak2204@interia.pl.

² Fragment pracy magisterskiej *Klasztor pw. Maryi Matki Pojednania Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel w Bornem Sulinowie w latach 1993–2010* napisanej pod kierunkiem ks. dra Tadeusza Ceynowy i obronionej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego w 2012 r., który został uzupełniony o późniejsze dane.

³ Czesław Gil, *Historia Karmelu terezańskiego* (Kraków: Wydawnictwo OO. Karmelitów Bosych, 2011), 373.

wymagania charyzmatu terecjańskiego; wielkoduszne ich zachowywanie jest gwarancją wierności i jedności wokół duchowego dziedzictwa Zakonu, które Duch Święty ubogacił w ciągu historii niezliczonymi owocami świętości. Aby wszystkie je znały i zachowywały, będą one przez mniszki czytane i komentowane przez Przeoryszę i Mistrzynie nowicjuszek, zwłaszcza podczas kapituły i zajęć poświęconych formacji”⁴.

W klasztorze Maryi Matki Pojednania, zgodnie z sugestią Konstytucji, obowiązują również zwyczaje wspólnoty, które uszczegóławiają i doprecyzowują przepisy Konstytucji. Ustala się je we wspólnocie przez głosowanie, a nazywają się *Zwyczajnikiem*.

1. Formacja zakonna i rozwój liczebny

Cały cykl formacji początkowej i stałej przebiega wewnątrz klasztoru. We własnym klasztorze mniszka wzrasta, dojrzewa w życiu duchowym, przysposabia się na przyjęcie łaski kontemplacji, daru nadprzyrodzonego, na który może się otworzyć w trakcie poszczególnych etapów formacji. Formacja przebiegająca we własnym klasztorze wpływa korzystnie na harmonię całej wspólnoty. Każdy dom zakonny jest autonomiczny, tzn. ma własny nowicjat i zarząd, niezależny od innych klasztorów. Sprawia to, że siostry tworzą rodzinną wspólnotę, poznają się i nawiązują bliskie relacje. Podstawowym warunkiem przyjęcia do wspólnoty jest to, czy Bóg rzeczywiście powołuje do życia zakonnego.

„Kandydatki do Zakonu powinny być osobami oddanymi modlitwie oraz pragnącymi doskonałej miłości i oderwania od świata, tak aby mogły podjąć rodzaj życia właściwy dla Karmelitanek Bosych, w którym zjednoczenie z Bogiem w głębokiej samotności ściśle łączy się z siostrzanym obcowaniem we wspólnocie”⁵. W rozpoznawaniu powołań ważne jest, czy kandydatka kieruje się względami nadprzyrodzonymi i jasnymi, czy obdarzona jest zdolnością pojmowania rzeczy duchowych oraz zdrowym rozsądkiem, aby mogła w przyszłości podejmować odpowiedzialność i urzędy w klasztorze. Tym kandydatkom, które wykazują powołanie do życia kontemplacyjnego, przeorysza może za zgodą kapituły pozwolić na życie w klasztorze przez okres nie dłuższy niż trzy miesiące.

„Celem formacji jest to, aby kandydatka, uległa działaniu Ducha Świętego, odpowiadając z miłością na dar oblubieńczego wezwania Pana (Pnp 7,7–10; Ef 1,4) i pod kierownictwem doświadczonej mistrzyni, stopniowo poznawała i przeżywała powołanie właściwe dla Karmelitanki Bosej, jego wartość i wymagania, identyfikując się ze sposobem życia ukazany przez świętą Matkę, w jej przykładzie i pismach oraz wyrażonych w niniejszych Konstytucjach”⁶. Formacja przygotowuje osoby do całkowitego poświęcenia się Bogu przez naśladowanie Chrystusa, musi docierać głęboko do

⁴ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel* (Kraków, 1994), 163.

⁵ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 104.

⁶ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 105.

ich wnętrza. Taka formacja, dążąca do przemiany całej osoby, nigdy się nie kończy⁷. „Niezbędnym warunkiem formacji jest żarliwość życia i siostrzana zgoda panująca we wspólnocie. Tylko dzięki temu kandydatki będą w stanie doświadczyć wartości wzajemnej pomocy jako czynnika ułatwiającego wzrost i wytrwanie w ich powołaniu. W tym celu cała wspólnota powinna się czuć odpowiedzialna za wychowanie kandydatek, przyczyniając się do tego przede wszystkim przez przykład życia i modlitwę, z zachowaniem szczególnych uprawnień tym, którym powierzono obowiązek formacji”⁸.

Po wcześniejszym zapoznaniu się wspólnoty z kandydatką (aspirant)⁹ i okazaniu znaków powołania do zakonu oraz jej oficjalnym zgłoszeniu, następuje przyjęcie do postulatu. Kandydatka do postulatu powinna przedstawić świadectwo chrztu, bierzmowania i zaświadczenie o stanie wolnym. Jeśli kandydatka w przeszłości była przyjęta do innego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego, lub innego klasztoru zakonu, zobowiązana jest do przedstawienia zaświadczenia wyższej przełożonej odpowiedniego instytutu albo stowarzyszenia. Czas postulatu trwa od co najmniej sześciu miesięcy do najwyżej półtora roku. Pod kierunkiem Mistrzyni nowicjuszek postulanka wprowadzana jest w styl życia, który pragnie przyjąć¹⁰. Zapoznaje się z życiem zakonnym, biorąc w nim nie całkiem pełny udział. Podczas trwania postulatu kandydatka może swobodnie opuścić klasztor. „Przeorysza ze swej strony, dla słusznej przyczyny i po wysłuchaniu zdania Mistrzyni i rady może odesłać postulankę”¹¹.

Kolejnym etapem formacji zakonnej jest nowicjat, przed którego rozpoczęciem postulanka odprawia dziesięciodniowe rekolekcje. Nowicjat rozpoczyna obrzęd wprowadzenia do życia zakonnego, kandydatka otrzymuje habit karmelitański, biały welon oraz imię zakonne.

Nowicjat trwa 2 lata. Nowicjuszka ma już więcej obowiązków, ponieważ głębiej wprowadzana jest w życie wspólnoty. W tym okresie formacji pogłębia się naukę wiary, poznaje Regułę i Konstytucje, wyjaśnia istotę ślubów zakonnych, wprowadza w ducha zakonu, uczy się modlitwy, zaznajamia z nauką założycieli i świętych, z historią zakonu i Kościoła. Postulanki i nowicjuszki pracują na równi ze wszystkimi siostrami, choć nie pełnią odpowiedzialnych funkcji.

Po okresie nowicjatu, jeśli większość sióstr uważa, że nowicjuszka okazała powołanie i wierność w odpowiadaniu na nie oraz sama wyraża pragnienie złożenia ślubów czasowych, dobrowolnie prosząc o to na piśmie, zostaje dopuszczona do profesji czasowej. Profesja zakonna poprzedzona jest dziesięciodniowymi rekolekcjami. Okres ślubów czasowych wynosi przynajmniej trzy lata. Profesję czasową składa się „w ręce Przeoryszy albo siostry przez nią delegowanej, według formuły i Rytuału Zakonu zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską. Dokument profesji, podpisany przez profeskę

⁷ Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, „*Verbi Sponsa*” *Instrukcja o życiu kontemplacyjnym i klauzurze mniszek* (Poznań: Pallottinum, 1999).

⁸ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 106–107.

⁹ „Formacja”, dostęp 16.10.2020, <http://karmelborne.pl/nasze-zycie/formacja>.

¹⁰ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 108–109.

¹¹ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 110.

i Przeoryszę, będzie przechowywany w archiwum klasztoru”¹². Kapituła klasztoru ustala, czy kandydatki złożą profesję jednorazowo na cały okres trwania ślubów czasowych, czy powinny złożyć ją na jeden rok, a następnie odnawiać. Profeska kontynuuje formację szczególnie w zakresie teologii i praktyki rad ewangelicznych, poprzez które oddaje się w wierze Chrystusowi. Profeski, które złożyły śluby czasowe, stopniowo wprowadza się w życie wspólnoty, „ale nie można im powierzać obowiązków i prac, które mogłyby przeszkadzać w efektywnym oddaniu się formacji”¹³.

Po upływie profesji czasowej zakonnica jeśli chce, może opuścić zakon, może także zdecydować się na złożenie ślubów wieczystych, prosząc o to pisemnie. Śluby wieczyste zobowiązują na całe życie, aż do śmierci wiążą z Bogiem i zakonem. Kapituła klasztoru ustala okres czasowy na przygotowanie się kandydatki do złożenia profesji uroczystej, ponadto powinna odprawić co najmniej dziesięciodniowe rekolekcje. Profesję uroczystą zakonnica składa w ręce przeoryszy albo jej delegatki. Wypowiadając formułę profesji czasowej czy uroczystej, mniszka bosa ślubuje czystość, ubóstwo i posłuszeństwo. Przeorysza informuje o tym fakcie proboszcza miejsca, gdzie profeska otrzymała chrzest¹⁴.

Zwyczajowo w całym Karmelu siostry odnawiają śluby cztery razy do roku:

- 1) podczas liturgii Wielkiej Soboty, w noc Paschalną, po odnowieniu przyrzeczeń chrzcielnych,
- 2) w dzień osób konsekrowanych 2 lutego, podczas Eucharystii,
- 3) 14 września w Święto Podwyższenia Krzyża Świętego, na porannej modlitwie we własnym gronie,
- 4) 6 stycznia w Uroczystość Trzech Króli, także na porannej modlitwie.

Ponadto każda z sióstr odnawia śluby na zakończenie dziesięciodniowych indywidualnych rekolekcji (corocznych), po Mszy św., we wspólnocie sióstr¹⁵.

Wszystkie zakonnice przez całe życie kontynuują swoją formację praktyczną, duchową i doktrynalną. „Formacja ciągła, będąca w służbie charyzmatu właściwego naszemu Zakonowi, jest nieodzownym środkiem stałej odnowy osobistej i wspólnotowej, polecanym przez Kościół i wpajany przez świętą matkę Teresę, jako wymaganie nieodłącznie związane z jej Reformą i życiem każdej wspólnoty terecjańskiej”¹⁶.

Mistrzynie nowicjuszek poświęca się całkowicie swojemu zadaniu, ponieważ „chodzi o ukształtowanie dusz, w których ma mieszkać Pan” i wezwanych, by być „oblubienicami Ukrzyżowanego”. „Traktować je będzie z delikatnością i miłością, nie dziwiąc się uchybieniom, których mogą się dopuścić, ponieważ mają postępować stopniowo; będzie troszczyła się o nie, ułatwiając im spontaniczne otwarcie się w sprawach duszy, rozmawiając z nimi regularnie i towarzysząc im na drodze modlitwy, ucząc je, w jaki sposób mają rozmyślać i jak winny się zachowywać w czasie oschłości”¹⁷. Na Mi-

¹² *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 119.

¹³ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 120.

¹⁴ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 121.

¹⁵ Archiwum Prywatne Autora (dalej APA), Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

¹⁶ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 122.

¹⁷ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 112–113.

strzynię nowicjuszek przeorysza, za zgodą rady, wyznacza mniszkę, która ukończyła przynajmniej trzydzieści lat życia i trzy lata od profesji uroczystej¹⁸.

W klasztorze Maryi Matki Pojednania w Bornem Sulinowie nominacja siostry karmelitanki na Mistrzynię nowicjatu odbywa się podczas wyborów Zarządu wewnętrznego, które odbywają się co trzy lata¹⁹.

Pierwsze wybory w klasztorze przeprowadzone zostały 5 lutego 1999 r., po podpisaniu przez biskupa Mariana Gołębiewskiego 2 lutego 1999 r. aktu erekcyjnego i wręczeniu go wikarii s. Marii Elżbiecie od Trójcy Świętej. Wynik wyborów był następujący: Przeorysza – s. Teresa Bernadetta od Jezusa i Maryi, I radna – s. Maria Teresa od Jezusa, II radna – s. Maria Immakulata od Ducha Świętego, III radna – s. Maria Elżbieta od Trójcy Świętej. Mistrzynią nowicjatu została s. Maria Elżbieta od Trójcy Świętej.

Drugie wybory przeprowadzono 5 lutego 2002 r. Wynik wyborów: Przeorysza – s. Teresa Bernadetta od Jezusa i Maryi, I radna – s. Maria Immakulata od Ducha Świętego, II radna – s. Maria Teresa od Jezusa, III radna – s. Maria Renata od Matki Piękną Miłości. Na Mistrzynię nowicjatu nominowano s. Teresę Bernadettę od Jezusa i Maryi.

Trzecie wybory odbyły się 20 stycznia 2005 r. Wynik wyborów: Przeorysza – s. Maria Teresa od Jezusa, I radna – s. Teresa Bernadetta od Jezusa i Maryi, II radna – s. Maria Weronika od Zranionego Serca Jezusa, III radna – s. Maria Beata od Jezusa Eucharystycznego. Funkcję Mistrzyni nowicjatu powierzono s. Marii Beacie od Jezusa Eucharystycznego.

Czwarte wybory przeprowadzono 31 stycznia 2008 r. Wynik wyborów: Przeorysza – s. Maria Beata od Jezusa Eucharystycznego, I radna – s. Teresa Bernadetta od Jezusa i Maryi, II radna – s. Maria Teresa od Jezusa, III radna – s. Maria Elżbieta od Trójcy Świętej. Na Mistrzynię nowicjatu nominowano s. Teresę Bernadettę od Jezusa i Maryi²⁰.

Kolejne wybory zostały przeprowadzone w styczniu 2014 r. Przeoryszą została s. Teresa Bernadetta od Jezusa i Maryi²¹.

Poza tymi najważniejszymi funkcjami w klasztorze wyznacza się poszczególne siostry do różnych odpowiedzialnych zadań: siostrę kołową do zadań przy furcie, siostrę zakrystiankę, siostrę prowizerkę odpowiedzialną za żywność czy siostrę zajmującą się szyciem i haftem szat liturgicznych²².

Życie we wspólnocie zakonnej wymaga ustalonego porządku dnia, który reguluje czas modlitwy, posiłków, pracy oraz odpoczynku: 5:30 pobudka, 5:55 Anioł Pański, 30 min. studium słowa Bożego, 6:30–7:30 Jutrznia, 7:30 Eucharystia, 8:00 Tercja – modlitwa przedpołudniowa, 9:00–9:15 śniadanie, 9:15–12:00 praca, 12:00 Anioł

¹⁸ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 113.

¹⁹ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.; *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 143.

²⁰ Archiwum Sióstr Karmelitanek Bosych (dalej ASKB), *Kronika Sióstr Karmelitanek Bosych*, Czwarte wybory Zarządu w klasztorze z 31.01.2008 r.

²¹ APA, Listy od sióstr karmelitanek bosych z Bornego Sulinowa z lat 2012–2018.

²² APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

Pański, 12:20 Seksta – modlitwa południowa, rachunek sumienia, 13:00–13:50 obiad, 13:50–14:00 rekreacja, 14:00–16:00 Nona – modlitwa popołudniowa, 16:00–17:00 praca, w tym indywidualnie różaniec, 17:20–18:20 Nieszpory, 18:20–19:00 modlitwa wewnętrzna, 19:00–19:40 kolacja, 19:40–20:00 rekreacja, 20:00–21:00 Komplet, 21:00–21:30 czas wolny, 21:30–22:30 godzina czytań, 22:30 spoczynek nocny²³.

Zgodnie z karmelitańską Regułą, nieustanna modlitwa i rozważanie słowa Bożego znajdują centralne miejsce w życiu mniszek bosych. Modlitwa jest sercem ich życia oraz zasadniczym zajęciem, scala myśli czy konkretne sprawy i troski. Wszystko, co składa się na dzień powszedni w klasztorze, ma na celu stworzenie warunków odpowiednich do modlitwy.

Święta Teresa od Jezusa od samego początku chciała, aby wspólnoty karmelitańskie były małe i miały charakter rodzinny. W takich rodzinnych wspólnotach wszystkie siostry mają ze sobą bezpośrednią i bliską więź. Mniszki spotykają się na wspólnej modlitwie, posiłkach i rekreacji, a jednocześnie zachowują coś ze starej tradycji pu-stelniczej.

„Zgodnie z nauczaniem świętej Matki, styl życia wspólnotowego charakteryzować będzie poczucie ewangelicznej równości, prawdziwa szczerość we wzajemnych stosunkach; wspólne dzielenie radości i bólu w małej rodzinie, z którą siostry wiążą się na całe życie i gdzie wszystkie powinny być sobie przyjaciółkami, wszystkie powinny się miłować, wszystkie wzajemnie szanować i wzajemnie sobie pomagać”²⁴. Każdego tygodnia, we wtorek po nieszporach, odbywa się kapituła wspólnotowa, na której siostry pod przewodnictwem przeoryszy zajmują się, zgodnie z Regułą, sprawami dotyczącymi zachowywania ducha zakonu, zbawienia dusz oraz siostrzanego napominania się z miłością²⁵.

Każda z sióstr mieszka osobno w swojej celi. Karmelitanki przez cały dzień zachowują milczenie, nawet wówczas, gdy spotykają się w obrębie klasztoru. Chodzi o to, aby w ciągu dnia zachować maksimum milczenia i samotności, tego bardzo intymnego „sam na sam” z Panem Bogiem²⁶. Trzy poranne godziny siostry spędzają na modlitwie o różnej formie zewnętrznej: na modlitwie myślniej, wewnętrznej, brewiarzowej i na uczestnictwie w ofierze Mszy św. Następne dwie godziny poświęcone są pracy domowej, zarobkowej czy artystycznej, według uzdolnień poszczególnych sióstr. Pora obiadowa znów gromadzi siostry w chórze na południową godzinę brewiarzową i rachunek sumienia. Obiad mniszki spożywają w milczeniu, słuchając odpowiedniej lektury. Podczas rekreacji siostry prowadzą ze sobą rozmowy, wykonując przy tym prace ręczne. Po rekreacji nawiedzenie Pana w Eucharystii i mała godzina brewiarzowa. Następnie dwie godziny pracy i godzina czytania duchowego. O godzinie 17:00 nieszpory, a po nich godzinne trwanie na modlitwie wewnętrznej. Około 18:30 kolacja, po niej rekre-

²³ *Zwyczajnik Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych w Bornem Sulinowie*.

²⁴ Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel, 79.

²⁵ Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel, 80; APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

²⁶ APA, Wywiad z s. Teresą Bernadettą od Jezusa i Maryi z 30.05.2010 r.

acja i kompleta, zakończona kanonicznym milczeniem. Czas do brewiarzowej godziny czytań, tj. do 21:00, pozostaje do osobistego wykorzystania siostr. Po godzinie czytań karmelitanki udają się na spoczynek²⁷. Każdego dnia siostry spędzają na modlitwie 7 godzin, z czytaniem duchownym 8 godzin²⁸. Chórowa modlitwa brewiarzowa jest bardzo piękna, karmelitanki odmawiają ją głośno na dwa chóry.

W łączności z Kościołem klasztor z radością i wdzięcznością celebrytuje tajemnicę paschalną Chrystusa w niedzielę oraz w różnych okresach i świętach roku liturgicznego, zwłaszcza w okresie Adwentu, Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu i Wielkanocy, zgodnie z duchem liturgii i własnymi tradycjami.

W klasztorze Maryi Matki Pojednania nie ma nadmiernych form pobożności. Św. Teresa przestrzegała przed wprowadzaniem dodatkowych modlitw, nabożeństw. Jeśli takie były, prosiła wizytatorów o ich usuwanie. Karmel nastawiony jest na prostotę, ubóstwo, także form pobożności. W okresie Adwentu jest więcej ciszy na modlitewne oczekiwanie Nowonarodzonego. Nie ma wizyt, telefonów, siostry nie piszą ani nie otrzymują korespondencji. Rezygnują z dwóch wieczornych rekreacji tygodniowo, by ten czas przeznaczyć na dodatkową modlitwę. W Wielkim Poście, podobnie jak w Adwencie, mniszki zachowują jeszcze głębsze milczenie, samotność oraz ścisły post. Dobór tekstów do czytania podczas posiłków odpowiada okresowi liturgicznemu, w czasie kolacji zawsze czyta się *O naśladowaniu Jezusa* Tomasza a'Kempis. Siostry co dwa tygodnie korzystają ze spowiedzi u wybranych kapłanów. Raz w miesiącu przez jeden dzień każda z siostr odbywa indywidualny dzień skupienia według własnego rytmu, natomiast nowicjuszki ustalają przebieg tego dnia z Mistrzynią nowicjatu. Ponadto każda z siostr raz w roku odbywa dziesięciodniowe indywidualne rekolekcje w pustelni. Także raz w roku przez okres pięciu do siedmiu dni odbywają się rekolekcje dla całej wspólnoty, które prowadzi zaproszony przez siostry kapłan²⁹. Od września 2000 r. środa stała się „dniem pustyni”, w którym siostry ograniczają spotkania i rozmowy, a także telefony. Modlą się i pracują w pełnym milczeniu i samotności, by tym uważniej słuchać głosu jedyne go Słowa, Jezusa – Oblubieńca³⁰.

„Każdy klasztor (także w Bornem Sulinowie) jest autonomiczny, niezależny, ale też powinien być samowystarczalny. Jak w każdym domu, trzeba troszczyć się o jego utrzymanie: gotujemy posiłki, sprzątamy, pierzemy, prasujemy. Nie jesteśmy zwolnione z obowiązku pracy na nasze utrzymanie, toteż wykonujemy prace zarobkowe (...) Każda karmelitanka ma swoją celę z łóżkiem, stolikiem i stołeczkiem do siedzenia. Nie ma u nas pomieszczeń wspólnej pracy. Każda pracuje osobno, w samotności. Reguła zakonna zachęca do pracy, by «szatan zawsze znajdował siostry zajęte i przez to nie miał do nich dostępu». Kiedyś Pan Jezus powiedział świętej Teresie, naszej reformatorce: Ty się troszcz o Moje sprawy, a Ja będę troszczył się o twoje. Znaczy to, że jeżeli

²⁷ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

²⁸ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

²⁹ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

³⁰ Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie, Segregator Zakony Żeńskie 1995–2009, HŻ 25, List s. Teresy Bernadetty od Jezusa i Maryi do biskupa Mariana Gołębiewskiego z 22.12.2000 r.

my uczynimy to, co do nas należy, to On – Syn Boży, zapewni nam chleb powszedni. Niegodnym byłoby liczyć tylko na ofiary ludzi, dlatego podejmujemy różne prace, na jakie pozwala nam klauzura naszego zakonu”³¹.

Najczęściej siostry zajmują się szyciem i haftowaniem paramentów kościelnych. Wykonują szaty liturgiczne, bieliznę kielichową, palki, welony, różańce oraz kartki świąteczne i okolicznościowe, haftowane krzyżykami i ręcznie klejone. Wielką pomocą stały się hafciarskie maszyny komputerowe, których obsługę siostry szybko opanowały i same ustalają programy haftów. Karmelitanki boscie specjalizują się w hafcie krzyżowym ręcznym i komputerowym oraz mereżkach. Obecnie w klasztorze są cztery pracownie. Jedna pracownia haftu, wyposażona w maszyny hafciarskie Ricoma i Brother, poza tym w niezbędne stoły i szafy. Trzy pracownie szycia szat liturgicznych, wyposażone w maszyny do szycia, duże stoły, szafy i szafki. Ponadto są też inne drobne pracownie: szycia domowego (pościel, welony), artystyczna czy pisania ikon³². Niektóre siostry są szczególnie uzdolnione w pisaniu ikon, inne w pracy pisarskiej, jeszcze inne zdradzają zdolności kulinarne, co też jest cenne³³. W chórze klasztoru znajduje się ikona Maryi Matki Pojednania napisana przez s. Marię Martę od Wcielenia. W ciągu czterech godzin dziennie wyznaczonych – zgodnie z planem dnia – na pracę, siostry muszą nieustannie usprawniać swe umiejętności, by wszystkiemu na czas podołać.

Konstytucje określają wygląd habitu, który mniszki noszą na znak swej konsekracji i świadectwa ubóstwa. Jest to brązowy habit sięgający do stóp, z szerokimi rękawami, przepasany skórzanym pasem, na habcie szkaplerz, na głowie biała toka i czarny welon (biały dla nowicjuszek i profesek czasowych). W określonych uroczystościach, np. Msza św., uroczysta Liturgia Godzin, na habit nakładany jest biały płaszcz. Całości stroju dopełnia duży, drewniany różaniec za pasem u lewego boku i krzyżyk z pasyjką, noszony na sercu. Za obuwie służą sandały³⁴.

Pierwszą wspólnotę od 14 sierpnia 1997 r. stanowiło 9 sióstr, były to: s. Maria Elżbieta od Trójcy Świętej (Ewa Kolinko), s. Teresa Bernadetta od Jezusa i Maryi (Bernadetta Magnucka), s. Maria Immakulata od Ducha Świętego (Janina Adamska), s. Maria Marta od Wcielenia (Marta Gawlińska), s. Maria Teresa od Jezusa (Teresa Kieniewicz), s. Maria Teresa Benedykta od Krzyża (Miroslawa Łanik), s. Maria Renata od Matki Pięknej Miłości (Renata Nowak), s. Maria Weronika od Zranionego Serca Jezusa (Lidia Korycka) oraz s. Maria Beata od Jezusa Eucharystycznego (Beata Matusiak) – profeska czasowa. Dwie mniszki powróciły do macierzystego klasztoru w Gdyni. S. Maria Marta od Wcielenia (Marta Gawlińska) wyjechała po rocznym pobycie w Bornem Sulinowie, s. Maria Weronika od Zranionego Serca Jezusa (Lidia Korycka) w 2001 r. wyjechała na półtora roku do Kazachstanu (w Karagandzie powstawał nowy klasztor), następnie przez okres półroczny przebywała w klasztorze w Trzyszczyńcu,

³¹ APA, Wywiad z s. Teresą Bernadettą od Jezusa i Maryi z 30.05.2010 r.

³² APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

³³ APA, Wywiad z s. Teresą Bernadettą od Jezusa i Maryi z 30.05.2010 r.

³⁴ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 82.

potem wróciła do klasztoru w Bornem, by po krótkim czasie powrócić do Gdyni, gdzie dotąd przebywa.

Ku radości borneńskiej wspólnoty dołączyły do niej z innych klasztorów dwie karmelitanki bose. S. Maria Faustyna od Matki Miłosierdzia (Małgorzata Budzich) przyjechała z klasztoru pw. Niepokalanej Pani Jasnogórskiej i św. Józefa w Islandii 13 listopada 1998 r. oraz s. Maria Klara od Miłosierdzia Bożego (Sylwia Szpytko), która przybyła z klasztoru pw. Najświętszej Maryi Panny Pośredniczki Łask i św. Józefa we Wrocławiu. Obie siostry były już po ślubach wieczystych³⁵.

Dwie siostry zmarły: s. Maria Immakulata od Ducha Świętego (Janina Adamska) oraz s. Maria Teresa od Jezusa (Teresa Kieniewicz). Obie karmelitanki bose pochowane są na cmentarzu przyklasztornym w Bornem Sulinowie³⁶.

24 lipca 2007 r., w wieku 85 lat, zmarła s. Maria Immakulata od Ducha Świętego. Od wiosny siostra zaczęła słabnąć, a lekarze nie mogli do końca odkryć przyczyny. Od czerwca wyniki krwi były bardzo słabe (mało czerwonych krwinek). Podawane leki nie zmieniały stanu zdrowia. W lipcu s. Immakulata była coraz słabsza, lekarka zaproponowała siostrze wykonanie kompleksowych badań w szpitalu, a także transfuzję krwi. Siostra odsuwała ten wyjazd do poniedziałku 23 lipca. Tego dnia, gdy była już bardzo słaba, pojechała do szpitala z towarzyszącą jej s. Elżbietą. Wieczorem w szpitalu siostry odmówiły modlitwy, po czym s. Elżbieta udała się w powrotną drogę do klasztoru, obiecując, że rano przyjedzie. S. Immakulata zmarła w nocy o godzinie 00:30 podczas snu z powodu niewydolności krążenia i oddychania, innych szczegółowych diagnoz nie podano. S. Immakulata rozmiłowana w Maryi zasnęła jak dziecko w Jej ramionach³⁷.

W sobotę 28 lipca w kościele parafialnym w Bornem Sulinowie odbył się pogrzeb s. Marii Immakulaty od Ducha Świętego (Janiny Adamskiej). Została pochowana jako pierwsza na cmentarzu przyklasztornym. Mszy św. przewodniczył biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej Tadeusz Werno. Koncelebrował ją prowincjał warszawskiej prowincji karmelitów bosych o. Marian Stankiewicz oraz ok. dwudziestu księży, a także liczni przyjaciele zmarłej siostry. W kazaniu o. Wojciech Ciak podkreślił szczególne związki intelektualne i duchowe zmarłej ze św. Teresą Benedyktą od Krzyża (Edytą Stein). Przeorysza klasztoru, m. Maria Teresa od Jezusa, w jednym z wywiadów powiedziała o s. Immakulacie, że była osobą niezachwianą i bardzo prostej wiary, bezgranicznie oddana Bogu, ufająca Matce Bożej, w której banku składała sprawy współsióstr, księży i ludzi świeckich³⁸.

Wiosną 2008 r. siostry przeżyły kolejną wielką i bolesną stratę. 6 marca 2008 r. odeszła do Pana karmelitanka bosa s. Maria Teresa od Jezusa (Teresa Kieniewicz). Umarła po ciężkiej chorobie w klasztorze, trzy miesiące po diagnozie raka trzustki, otoczona modlitwą wspólnoty. Eucharystia i ceremonie pogrzebowe odbyły się w so-

³⁵ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

³⁶ *Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*, Biogram, 1–5.

³⁷ *Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*, Biogram, 1–3.

³⁸ *Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*, Biogram, 1–3.

botę 8 marca w kaplicy sióstr o godzinie 11:00, po czym s. Teresa została pochowana na cmentarzu przyklasztornym. Mszy św. przewodniczył bp Edward Dajczak, w koncelebrze wzięło udział 22 kapłanów. Homilię wygłosił o. Mariusz Jaszczyszyn, delegat prowincjała do spraw mniszek. O. prowincjał Marian Stankiewicz poprowadził ceremonię pożegnania. Przybyli bracia karmelici z seminarium poznańskiego, a także klerycy z seminarium koszalińskiego.

S. Teresa urodziła się 28 sierpnia 1944 r. w powstańczej Warszawie. Ukończyła filologię angielską i przez 15 lat była pracownikiem Uniwersytetu Warszawskiego, zdobywając w tym czasie kolejne stopnie naukowe. Powołanie do zakonu karmelitańskiego odkryła stosunkowo późno. Wstąpiła do klasztoru Maryi Matki Wielkiego Zawierzenia w Gdyni–Orłowie 11 marca 1984 r., w wieku 40 lat. W 1997 r. wyjechała z gdyńskiego klasztoru w grupie sióstr fundatorek do nowego domu w Bornem Sulinowie. Była jedną z sióstr odpowiedzialnych za rozbudowę klasztoru. Włożyła wiele wysiłku w pozyskiwanie funduszy koniecznych do rozbudowy. Przez pierwsze lata prowadziła kronikę klasztoru, skrupulatnie zapisując wszelkie wielkie i małe wydarzenia. Jej pomysłem były kroniczki świąteczne, które siostry nadal piszą i wysyłają do bliskich im osób dwa razy do roku. Proste, pokorne, zwyczajne podejmowanie woli Bożej to jeden z charakterystycznych rysów jej duchowości. Jego źródłem była głęboka ufność i zawierzenie Jezusowi. Ostatnie trzy lata służyła wspólnocie jako przeorysza. W czasie pełnienia tej funkcji pojawiła się ciężka choroba nowotworowa, która w krótkim czasie wyniszczyła jej organizm. Odchodziła świadomie, stopniowo zgadzając się na kolejne ograniczenia, tak jakby nie widziała dramatu ciężkiej choroby. Trzy dni przed śmiercią, gdy odprawiana była Msza św. przy jej łóżku, zapytana, jaki formularz wybrać, powiedziała: „dziękczynną, dziękczynną Mszę...”. S. Teresa zostawiła siostronom świadectwo pięknego, godnego umierania. Wielką łaską dla nich była możliwość towarzyszenia jej w ostatnich chwilach życia³⁹.

Z biegiem czasu wspólnota zaczęła się rozwijać, do klasztoru w Bornem zgłaszały się kandydatki, pragnące rozeznac swoje powołanie. Przedstawia to poniższa tabela sporządzona na podstawie kroniki klasztoru. W kolejnych dwóch tabelach ujęto dane dotyczące obłóczyn, ślubów czasowych i ślubów wieczystych złożonych w klasztorze Maryi Matki Pojednania w Bornem Sulinowie. W pierwszej tabeli uwzględniono imię i nazwisko kandydatki oraz datę wstąpienia do klasztoru. W drugiej tabeli podano imię i nazwisko kandydatki, datę obłóczyn oraz imię zakonne. Trzecia tabela uwzględnia imię zakonne, datę ślubów czasowych i ślubów wieczystych.

³⁹ *Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*, Biogram, 4–5.

Tab. 1. Wykaz postulantek w latach 1997–2010

Data	Imię i nazwisko
11.01.1998	Joanna Kucharska
11.07.1998	Joanna Orechwo
15.10.2000	Jolanta Borzestowska
3.06.2001	Agnieszka Cholewińska
7.01.2006	Justyna Grzelak
24.11.2007	Marta Dyguda
1.10.2009	Iwona Józefowska
15.09.2010	Barbara Darowska
15.10.2010	Katarzyna Sobczuk

Źródło: ASKB, Kroniki.

Tab. 2. Wykaz obłóczonych sióstr w latach 1997–2010

Data	Imię i nazwisko	Imię zakonne
16.07.1998	Joanna Kucharska	s. Maria Joanna od Baranka Paschalnego
10.01.1999	Joanna Orechwo	s. Teresa Urszula od Zawierzenia Maryi
9.06.2001	Jolanta Borzestowska	s. Maria Jolanta od Miłości Ukrzyżowanej
8.12.2001	Agnieszka Cholewińska	s. Maria Agnieszka od Jezusa Miłosiernego
7.10.2006	Justyna Grzelak	s. Teresa Małgorzata od Oblubienicy Ducha Świętego
23.08.2008	Marta Dyguda	s. Maria Marta od Najświętszego Sakramentu
25.10.2010	Iwona Józefowska	s. Miriam od Jezusa Słowa Ojca

Źródło: ASKB, Kroniki.

Tab. 3. Wykaz sióstr po ślubach czasowych oraz wieczystych

Imię zakonne	Data ślubów czasowych	Data ślubów wieczystych
s. Maria Beata od Jezusa Eucharystycznego	3.05.1997	13.05.2000
s. Maria Joanna od Baranka Paschalnego	1.07.2000	6.07.2003
s. Teresa Urszula od Zawierzenia Maryi	26.08.2000	23.08.2003
s. Maria Jolanta od Miłości Ukrzyżowanej	7.06.2003	24.06.2006
s. Maria Agnieszka od Jezusa Miłosiernego	15.11.2003	18.11.2006
s. Teresa Małgorzata od Oblubienicy Ducha Świętego	10.10.2008	–
s. Maria Marta od Najświętszego Sakramentu	21.08.2010	–

Źródło: ASKB, Kroniki.

Pod koniec 2010 r. wspólnota klasztoru Maryi Matki Pojednania w Bornem Sulinowie liczyła 16 sióstr, w tym 5 sióstr z grupy fundacyjnej.

W sierpniu 2012 r. śluby czasowe na kolejny rok odnowiła s. Marta od Najświętszego Sakramentu, a w październiku profesję wieczystą złożyła s. Małgorzata od Oblubienicy Ducha Świętego.

Również w 2012 r. siostry z borneńskiego Karmelu wspólnie z innymi mniszkami z klasztorów z Gniezna, Gdyni–Orłowa, Elbląga i Spręcowa podjęły inicjatywę nagrania jubileuszowej płyty *Chcę widzieć Boga* (15-lecie Karmelu) ze śpiewami do słów świętych Karmelu. Muzykę skomponowały siostry z różnych klasztorów, harmonizację napisał Paweł Bębenek⁴⁰. Nagrania do płyty odbyły się w listopadzie, a wydana została w Wydawnictwie Flos Carmeli w 2013 r.

2 lutego 2013 r. s. Maria Teresa Benedykta od Krzyża świętowała jubileusz 25-lecia profesji zakonnej, a w kwietniu tego roku swoją pierwszą profesję złożyła s. Miriam od Jezusa – Słowa Ojca. Natomiast s. Teresie Bernadettcie od Jezusa i Maryi upłynęło w 2013 r. 30 lat od wstąpienia do Karmelu. W maju i czerwcu 2014 r. pierwsze śluby złożyły siostry Barbara i Katarzyna, a s. Marta złożyła śluby wieczyste. W 2015 r. 2 lutego odbyły się obłóczyny s. Agnieszki Teresy od Maryi Miłującej Obecności. W 2016 r. siostry pożegnały s. Urszulę, która poprosiła o przeniesienie do Karmelu w Turynie. Wcześniej w 2014 r. podczas pobytu czasowego w Turynie została tam wybrana przeoryszą. Do wspólnoty w 2016 r. przybyła s. Zuzanna. W tym samym roku osiem sióstr wzięło udział w Światowych Dniach Młodzieży w Krakowie⁴¹.

18 września 2018 r. przedstawicielki sióstr z Bornego Sulinowa wzięły udział w Spotkaniu Przeorysz i Delegatek Klasztorów Mniszek Warszawskiej Prowincji Karmelitów Bosych, które odbyło się w Centrum Edukacyjno-Formacyjnym Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w Koszalinie. Jednym z tematów rozmów było utworzenie federacji klasztorów karmelitanek bosych. Tworzenie federacji zaleca konstytucja apostołska *Vultum Dei quaerere* ogłoszona przez papieża Franciszka w 2016 r.⁴² „Federacja jest ważną strukturą komunii pomiędzy klasztorami o tym samym charyzmacie, bez którego pozostawałyby w izolacji. Głównym celem federacji jest promowanie życia kontemplacyjnego w należących do niej klasztorach, stosownie do wymogów ich poszczególnych charyzmatów, oraz udzielanie pomocy w formacji początkowej i ciągłej, jak również zaspokajanie potrzeb praktycznych przez wymianę sióstr i dzielenie się dobrami materialnymi. Mając na względzie te cele, należy wspierać tworzenie federacji, a ich liczba powinna wzrastać”⁴³.

Zakon karmelitański ma swoją metodę służenia Bogu i dążenia do doskonałości. Określa wybór najodpowiedniejszych środków, ich uporządkowanie i posługiwanie się nimi, sięgając do bogactwa tradycji duchowo-mistycznej. W ten sposób tworzy się du-

⁴⁰ Polski śpiewak, kompozytor, dyrygent, związany ze środowiskiem muzycznym przy krakowskim klasztorze ojców dominikanów.

⁴¹ APA, Listy od sióstr karmelitanek bosych z Bornego Sulinowa z lat 2012–2018.

⁴² Wojciech Parfianowicz, „Koszalin: Spotkanie karmelitanek bosych”, dostęp 16.10.2020, <https://koszalin.gosc.pl/doc/5100192.Koszalin-Spotkanie-karmelitanek-bosych>.

⁴³ Franciszek, *Konstytucja apostołska „Vultum Dei quaerere”*, nr 30.

chowość. „Zjednoczenie z Bogiem stanowi centralną i kierowniczą ideę całego życia karmelitańskiego”⁴⁴. Na duchowość karmelitańską składają się doświadczenia Boga wielu wybitnych jednostek żyjących na przestrzeni wieków. Dzieje Karmelu ukazują bogatą i wielowymiarową duchowość karmelitańską. W swoim podstawowym wymiarze jest ona: pustelnicza, kontemplacyjna, chrystocentryczna, maryjna, prorocka i eklezjalna.

W klasztorach karmelitanek bosych życie pustelnicze zostało pięknie zharmonizowane z życiem wspólnym. Każda mniszka w swojej własnej celi, do której poza przeoryszą nikt nie powinien wchodzić, modli się oraz pracuje w ciszy i samotności. Bez koniecznej potrzeby nie przebywa poza nią. We wszystkich klasztorach karmelitanek bosych praktykuje się posty, określone przez Konstytucje, „surowość życia wyrażoną w podejmowaniu doskonałego ubóstwa – nieposiadanie niczego na własność, co wyraża się w zachowaniu ducha ubóstwa i ogołocenia ze wszystkiego”⁴⁵.

Św. Teresa z Avilá ukierunkowała życie karmelitanek bosych na modlitwę i kontemplację. Święta wraz ze św. Janem od Krzyża przekazali w swoich pismach ideał kontemplacyjny odnowionego przez nich Karmelu wraz ze sposobem życia kontemplacyjnego. „Mając przed oczyma charakter kontemplacyjny życia pustelników Karmelu oraz naukę i przykład życia Świętych Reformatorów, także przekonanie Kościoła i wiernych, należy jednoznacznie stwierdzić, że kontemplacja jest ideałem i celem Karmelu”⁴⁶.

Św. Teresa od Jezusa i św. Jan od Krzyża w swoich dziełach mocno i jednoznacznie ukazywali chrystocentryczne i chrystoformiczne życie Zakonu. Św. Teresa zaleca wpatrywanie się w Chrystusa na modlitwie, słuchanie tego, co Jego Boskie usta mówią do nas, stawianie sobie przed oczyma Jezusa Chrystusa w Jego tajemnicach radosnych czy bolesnych, według potrzeby wewnętrznej.

„Obierając Najświętszą Pannę za Matkę i Patronkę, Zakon oddaje się pod Jej opiekę i stawia sobie tajemnicę Jej życia i zjednoczenia z Chrystusem jako wzór i ideał konsekracji”⁴⁷. Cała egzystencja Karmelu sprowadza się do czci i naśladowania Maryi przez całkowite poświęcenie się Jej, na mocy profesji zakonnej i przywileju szkaplerza⁴⁸. Przed siedmiuset laty Matka Boża dała zakonowi największy widzialny dowód swojej miłości – szkaplerz święty. Kiedy zakon przeżywał kryzys w Europie, spowodowany zmianą stylu życia i prześladowaniem od duchowieństwa, przełożony generalny Szymon Stock zwrócił się z ufnością do Królowej i Matki Karmelu, prosząc o przywilej dla karmelitów, modląc się słowami *Flos Carmeli*. Wtedy objawiła mu się Matka Boża i wskazując szkaplerz powiedziała: „To będzie dla ciebie i dla wszystkich

⁴⁴ Valentino Macca, *Duch i Historia Zakonu Karmelitów Bosych* (Kraków: Kuria Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych, 1998), 46.

⁴⁵ Macca, *Duch i Historia Zakonu Karmelitów Bosych*, 4–5.

⁴⁶ Dominik Wider, *Ideał Karmelu w jego podstawowych wymiarach* (Kraków: Kuria Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych, 2002), 5–6.

⁴⁷ *Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*, 34.

⁴⁸ Józef Wanat, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce* (Kraków: Wydawnictwo OO. Karmelitów Bosych, 1979), 32.

karmelitów przywilejem, kto w nim (szkaplerzu) umrze, nie zazna ognia wiecznego”. Przebieg wizji szkaplerznej podaje najstarszy katalog świętych zakonu z początku XIV w. Na podstawie istniejących źródeł trudno jest ustalić jej miejsce i datę. „Bardzo stara tradycja wskazuje na klasztor w Aylesford, a czas objawienia ustala na 16 lipca 1251 r.”⁴⁹. Nieco później do przywileju szkaplerza św. dodany został przywilej sobotni, ogłoszony 3 marca 1322 r. na polecenie Matki Bożej przez papieża Jana XXII w bulli sobotniej. Polegał on na obietnicy Maryi wybawienia od czyśćca w sobotę po śmierci tych, którzy pobożnie nosili szkaplerz i zachowywali czystość według swojego stanu. 12 sierpnia 1530 r. papież Klemens VII bullą *Ex clementi* potwierdził wszystkie przywileje zakonu karmelitańskiego, uczynili to również kolejni papieże⁵⁰. „Szkaplerz stał się nie tylko uprzywilejowaną częścią ubioru karmelitów i karmelitanek, lecz w swej zmienionej formie, jako dwa małe, brązowe kwadraciki sukna, a nawet dla wygody wiernych jako medalik szkaplerzny, noszony jest przez ludzi świeckich, którzy w ten sposób przynależą do Zakonu karmelitańskiego, mogą korzystać z łask przywiązanych do szkaplerza, a nawet mieć udział w zasługach członków Zakonu”⁵¹. Matka Boża w życiu zakonu zajmuje centralną pozycję, o czym świadczą źródła historyczne i historiografia karmelitańska. „Całe życie Karmelu jest dogłębnie maryjne w swoich początkach, nazwie, liturgii, mistyce, kontemplacji i apostołstwie”⁵².

Wzorem dla pustelników z Góry Karmel był przykład proroka Eliasza: „stał się dla nich wzorem wybrania Boga i postawienia Go na pierwszym miejscu w swoim życiu, wzorem żywej łączności z Bogiem i żarliwości o chwałę Boga oraz w ten sposób dawanu świadectwa o Nim. Najważniejsze jest to świadczenie swoim wiernym i rozmodlonym życiem”. Ideał prorocki Karmelu najdoskonalej realizują mniszki bose, żyjące w zamknięciu klauzury, trwając w nieustannym rozmodleniu na wzór proroka Eliasza⁵³.

Duchowość karmelitańska powstała w Kościele, od początku karmelici całym sercem włączeni byli w jego życie. Zatwierdzenie i aprobata Reguły przez Kościół dała im poczucie bezpieczeństwa oraz możliwość rozwoju⁵⁴.

2. Rola zakonu w lokalnym Kościele

Diecezja koszalińsko-kołobrzeska w swojej działalności duszpasterskiej i administracyjnej potrzebuje ogromnego wsparcia modlitewnego. Takiego wsparcia oczekuje od sióstr karmelitanek z Bornego Sulinowa Kościół lokalny i nie tylko. Powołaniem zakonu wyłącznie kontemplacyjnego, o bardzo ścisłej klauzurze, jest modlitwa, dlatego też stanowi ona pierwszą i podstawową formę apostołstwa i wszelkiego działania. Święta Teresa od Jezusa ukierunkowała klasztory reformowane ku służbie Kościołowi poprzez modlitwę, samotność i ofiarę podejmowaną za wszystkich ludzi, świat,

⁴⁹ Wanat, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce*, 30.

⁵⁰ Wanat, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce*, 30–31.

⁵¹ *Piękno Karmelu* (Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 1998), 59.

⁵² Wanat, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce*, 26.

⁵³ Wider, *Ideał Karmelu w jego podstawowych wymiarach*, 11.

⁵⁴ Wider, *Ideał Karmelu w jego podstawowych wymiarach*, 12.

a przede wszystkim za kapłanów i teologów. Karmelitanki wierzą, że moc modlitwy dociera tam, gdzie nie dociera żadna pomoc ani ludzkie działanie. Żyjąc w Kościele i dla Kościoła, świadczą o tym, że „Bóg sam wystarcza”. Od samego początku siostrom zależało, aby zaistniały w świadomości ludzi oraz księży diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej, by wiedzieli, że obejmują serdeczną i codzienną modlitwą wszystkie ich sprawy i troski. Bardzo często biskupi, księża oraz ludzie świeccy proszą karmelitanki o modlitwy w różnych intencjach, powierzając im szczególnie problemy najtrudniejsze, czasem beznadziejne⁵⁵. Karmelitanki cieszą się, że te wszystkie osoby darzą je zaufaniem, że mogą im służyć przedkładając Bogu ich sprawy. Siostry z serca obejmują każdą prośbę, intencję, problem czy sprawę, powierzając ją w modlitwie. Księża często proszą mniszki o konkretną pomoc modlitewną, zwłaszcza podczas rekolekcji czy misji parafialnych.

Pragnienie służenia Kościołowi diecezjalnemu skłoniło siostry do nawiązania bliskich relacji z Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej w Koszalinie. Cieszą się, ilekroć mogą gościć u siebie kleryków, zaprosić ich do wspólnej modlitwy. Wielką radością dla mniszek bosych jest, że oni sami, otrzymawszy święcenia, chcą przyjechać i w Karmelu sprawować wspólnie z biskupem Mszę św. prymicyjną. Karmelitanki boscie odczytują ten gest jako znak, że wiedzą, iż siostry chcą być dla nich „zapleczem modlitwy”, ukrytą i bardzo dyskretną pomocą w ich apostołskich trudach.

Inną formą posługi jest stworzenie i otwarcie przestrzeni modlitwy dla wszystkich poszukujących odnowienia czy pogłębienia kontaktu z Bogiem. Siostry zapraszają ich przede wszystkim do wspólnej modlitwy, do udziału w Eucharystii i Liturgii Godzin, także do cichej modlitwy i adoracji. Choć klasztor nie jest domem rekolekcyjnym w ścisłym tego słowa znaczeniu, stara się umożliwić odprawienie rekolekcji indywidualnych lub samotnych dni skupienia, zwłaszcza kapłanom, osobom konsekrowanym i młodym szukającym swojej drogi życiowej. Można korzystać w klasztorze z kaset z konferencjami, możliwe jest także spotkanie i rozmowa w rozmównicy z siostrą do tego wyznaczoną. Klasztor dysponuje kilkoma pokojami gościnnymi, w których mogą zatrzymać się przyjezdni goście. Kaplica klasztoru dostępna jest dla wszystkich osób miejscowych i przyjezdnych, pragnących uczestniczyć w codziennej Eucharystii bądź szukających ciszy i skupienia⁵⁶.

Klauzura oraz życie kontemplacyjne nie zwalnia sióstr od powszechnego obowiązku pracy. Swoją pracą w klasztorze karmelitanki również służą Kościołowi. Szyją i haftują na zamówienie ornaty, alby, komże, bieliznę ołtarzową i kielichową, wszystko, co jest potrzebne do sprawowania liturgii, dokładając starań, by przygotowane paramenty były nasycone modlitwą oraz godne świętych Tajemnic, którym mają służyć. Zaopatrują się w nie liczni księża i parafie z całej diecezji, także seminarium duchowne w Koszalinie.

⁵⁵ APA, Wywiad z s. Teresą Bernadettą od Jezusa i Maryi z 30.05.2010 r.

⁵⁶ APA, Wywiad z s. Teresą Bernadettą od Jezusa i Maryi z 30.05.2010 r.

Mimo że mniszki bose same potrzebują pomocy i wsparcia w swoich codziennych potrzebach materialnych, pamiętają o ludziach potrzebujących, często o tych, którzy mieszkają blisko, na terenie parafii w Bornem. Są otwarte na potrzeby bliźnich. Dzielą się tym, czym mogą, z innymi, szczególnie w okresie Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy, organizując paczki żywnościowe, przekazując przez siebie zrobione wypieki i dania. Dbają o to, aby ta pomoc docierała do ludzi starszych, chorych, samotnych i ubogich. O ludziach potrzebujących pomocy materialnej siostry dowiadują się najczęściej od parafian albo od księdza proboszcza. Karmelitanki udzieliły pomocy finansowej studentce, dofinansowały posiłki ubogiemu dziecku. Siostry niosą pomoc często anonimowo, w sposób delikatny i subtelny. Przy tym robią to z wielkim sercem, oddaniem i radością. Karmelitanki bose uważają miasto Borne Sulinowo za miejsce sobie powierzone, dlatego obdarzają je swoim zatroskaniem. Mieszkańcy Bornego to wiedzą i czują⁵⁷.

3. Działalność literacka

Postać karmelitanki bosej s. Marii Immakulaty od Ducha Świętego Janiny Adamskiej związana była głównie z działalnością pisarską, dzięki której była „obecna w świecie”, mimo klauzurowego zamknięcia.

Siostra Immakulata urodziła się 11 lipca 1922 r. w Ostrowie Wielkopolskim, gdzie także uczęszczała do szkoły. Podczas okupacji kontynuowała naukę na tajnych kompletach, a zarazem uczyła młodsze dzieci. Po wojnie studiowała filologię klasyczną na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. „Chorowała od dziecka – od niemowlęctwa właściwie. Z powodu «cherlawości» matka oddała ją w opiekę Maryi. Szła zdecydowanie w kierunku powołania zakonnego, mimo że spotykała na tej drodze trudności, jak słabe zdrowie i wahania matki”⁵⁸.

W 1948 r. wstąpiła do klasztoru karmelitanek bosych w Poznaniu, tam też 11 lutego 1950 r. złożyła swoje śluby wieczyste. W 1974 r. przełożeni posłali ją do Karmelu w Elblągu, a w 1982 r. do Gdyni–Orłowa. W obydwu klasztorach była podprzeoryszą, a w tym ostatnim także mistrzynią nowicjatu. Mogła zatem swoim młodszym współsiostronom ukazywać autentycznego ducha Karmelu i nim żyć. Po latach żartowała, że wychowała przeorysze do Gdyni, Elbląga, Spręcowa, Islandii, Norwegii i Bornego Sulinowa. 15 sierpnia 1997 r. s. Immakulata zamieszkała wraz innymi siostrami w klasztorze w Bornem Sulinowie, gdzie pozostała do śmierci.

Zdolności literackie s. Immakulaty ujawniły się jeszcze w Poznaniu, dlatego skierowano ją do pracy pisarskiej. Zaczęła ją w sposób dość niezwykły. Jedną z jej pierwszych prac trafiła w ręce Romana Brandstaettera, po jej przeczytaniu pisarz udał się do przeoryszy poznańskiego klasztoru i powiedział: „Odstawcie s. Immakulatę od

⁵⁷ Zdzisław Koryś, „Osadnicy ostatniej dekady”, *Inspiracje* 11 (2000): 22.

⁵⁸ Janina Immakulata Adamska, *Święta Teresa od Jezusa* (Poznań: Flos Carmeli Wydawnictwo Warszawskiej Prowincji Karmelitów Bosych, 2011), 9.

zwykłych prac, niech pisze”⁵⁹. Dużo mu zawdzięczała także od strony warsztatu. Za interesowanie Edytą Stein⁶⁰, znakomitą uczennicą Husserla, męczennicą Oświęcimia, w Karmelu – s. Teresą Benedyktą od Krzyża zaczęło się, gdy nawiązała kontakt z Karmelem w Kolonii, do którego wstąpiła Edyta. Od tej pory zaczęła tłumaczyć na polski jej liczne dzieła: *Byt skończony a byt wieczny*, *Dzieje pewnej rodziny żydowskiej*, *Kobieta. Jej zadanie według Natury i Łaski*, *Krzyż i noc*, *Natura i wolność*, *Oblubienica baranka*, *Sens bytu*, *Światłość w ciemności*. *Wybór pism duchownych*, *Świta Narodzonego*, *Wnętrze duszy*⁶¹.

S. Immakulata nie była filozofem, ale doskonale znała myśl Edyty Stein. Choć w dorobku literackim s. Immakulaty było wiele przemyśleń filozoficznych, nigdy nie pretendowała w swoich wypowiedziach do miana filozofa⁶². W jednym z wywiadów s. Immakulata wyznała, że z Edytą Stein łączy ją jedynie bycie na wspólnej fali. S. Teresa Benedykta od Krzyża pociągała swą tłumaczkę autentycznością swej osoby i szczególnym rodzajem duchowości, opartym na radykalizmie Karmelu oraz zaangażowaniu w poszukiwanie prawdy. „Kto się dobrze wczyta w dzieła Edyty Stein, zrozumie, do jakiego stopnia jest ona prekursorem nowej ewangelizacji i jak dalece wyznacza drogę odnowionej duchowości” – uważała s. Immakulata.

Edycie Stein poświęciła w swoich dziełach najwięcej uwagi, m.in. w: *Z własnej głębi*, *Mądrość Miłości*. *Rzecz o duchowości Edyty Stein*, *Błysk głębi*, *Autoportret z listów*, *Błogosławiona Edyta Stein*, *Prawda o miłości*. *Edyta Stein*, *Sól ziemi*. *Rzecz o Edycie Stein*, *Światło rozumu i wiary*. *Duchowa droga Edyty Stein św. Teresy Benedykty od Krzyża*, *Święta Edyta Stein (s. Teresa Benedykta od Krzyża)*, a także w artykułach: *Duchowe posłannictwo Edyty Stein*⁶³, *Edith Stein. Próba biografii*⁶⁴, *Edyta Stein – droga prawdy o miłości*. *Przypomnienie drogi życiowej*, *Edyta Stein, karmelitanka*

⁵⁹ *Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*, Biogram, 1–3.

⁶⁰ Edyta Stein urodziła się 12 października 1891 r. we Wrocławiu w wielodzietnej zamożnej rodzinie żydowskiej, głęboko przywiązanej do swej religii i swych tradycji. We Wrocławiu ukończyła szkołę średnią i rozpoczęła studia na wydziale psychologii, germanistyki i historii. Wybitnie uzdolniona, w 1913 r. przeniosła się na Uniwersytet w Getyndze, gdzie studiowała filozofię pod kierunkiem niemieckiego fenomenologa Edmunda Husserla. We wczesnej młodości odeszła od judaizmu, do 30 roku życia mówiła, że jest ateistką. Dzięki kontaktom z Maxem Schelerem i Adolfem Reinachem zapoznała się z religią katolicką. 1 stycznia 1922 r. przyjęła chrzest w Kościele katolickim. W 1917 r. finalizuje doktorat z filozofii. 14 października 1933 r. wstępuje do Karmelu w Kolonii. W kwietniu 1934 r. otrzymuje habit zakonny i przyjmuje imię Teresy Benedykty od Krzyża. 31 grudnia 1938 r. przenosi się do Karmelu w Echt w Holandii, tam też 2 sierpnia 1942 r. zostaje aresztowana przez Gestapo. Najprawdopodobniej została zagazowana w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu 9 sierpnia 1942 r. Beatyfikowana przez papieża Jana Pawła II 1 maja 1987 r., kanonizowana 11 października 1998 r. przez tego samego papieża. Andrzej Przybylski, *Działalność edukacyjna i myśl pedagogiczna św. Edyty Stein* (Kraków: Wydawnictwo WAM, 2007), 57–59.

⁶¹ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 29.

⁶² Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 5.

⁶³ Janina Immakulata Adamska, „Duchowe posłannictwo Edyty Stein”, *Karmel* 1 (1987): 38–57; Janina Immakulata Adamska, „Duchowe posłannictwo Edyty Stein”, *Karmel* 2 (1987): 32–38.

⁶⁴ Janina Immakulata Adamska, „Edith Stein. Próba biografii”, w: *Jeśli Ewangelię przyjmuje się dosłownie*, red. Bohdan Bejze (Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1977), 11–137.

naszych czasów⁶⁵, *Fenomen samotności w życiu Edyty Stein*⁶⁶ oraz w wielu innych artykułach i opracowaniach jej poświęconych⁶⁷. Na krótko przed śmiercią s. Immakulaty Adamskiej ukazało się jej świadectwo o wielkiej intelektualnej zażyłości i przyjaźni ze św. Teresą Benedyktą od Krzyża – Edytą Stein.

„By stać się prawdziwą, miłość zawsze musi być oddaniem się. W miłości osiąga się najwyższą pełnię życia”. Ta myśl, stanowiąca istotę tego świadectwa, wpisuje się w całościowe przesłanie płynące z pism i życia Edyty Stein. Jest też myślą wdrożoną w twórczość i życie siostry Immakulaty⁶⁸.

Książkę *Krzak gorejący Kościoła* karmelitanka poświęciła św. Janowi od Krzyża. Od niego uczy się pisać do swych penitentów „czułe listy”, w których poznanie sercem, wczucie się w drugiego staje się metodą i wskazówką na życie⁶⁹. S. Immakulata nie zapomniała o św. Teresie z Avila – *Święta Teresa od Jezusa*, św. Teresie z Lisieux – *Wszyscy kochać mnie będą*, bł. Elżbiecie od Trójcy Przenajświętszej – *Tajemnica podwójnej otchłani*, św. Elżbiecie Węgierskiej – *Miłosierdzie, ubóstwo, radość*, św. Rafale Kalinowskim – *Biorę życie takim, jakim ono jest. Rzecz o św. Rafale Kalinowskim*, napisała także o bł. s. Kandydzie i Kundusi z Siwcówki⁷⁰. Była autorką setek artykułów związanych z duchowością, zamieszczanych m.in. w: *Zeszytach Karmelitańskich*⁷¹, *Pastores*⁷², *Vita consecrata*, *Życiu Duchowym*, *Życiu Konsekrowanym*⁷³, *Karmelu – Maryjności Edyty Stein*⁷⁴, *Salvatoris Mater*⁷⁵.

S. Immakulata pisała pod wpływem duchowego natchnienia: „Jestem pijana od pracy, a raczej od piętrzących się trudności. Myślę, że moja nowa książka *W zadziwieniu Eucharystią* będzie «działać», gdyż w głowie się nie mieści, co się podczas pisania dzieje”. Cierpienie zawsze wyzwalało w siostrze Immakulacie twórcze moce: „Weszliśmy w erę cierpienia, a więc czekają nas «wielkie rzeczy». Gdy z Panią ostatnio rozmawiałam, byłam już chora... Ciekawe, że miałam przy tym duże, twórcze natchnienie i sporo napisałam”⁷⁶.

⁶⁵ Janina Immakulata Adamska, „Edyta Stein, karmelitanka naszych czasów 1891–1942”, w: *Posłaniec Warmiński czyli Kalendarz Maryjny na rok 1979* (Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1979), 105–109.

⁶⁶ Janina Immakulata Adamska, „Fenomen samotności w życiu Edyty Stein”, *Zeszyty Karmelitańskie* 1 (1995): 131–142.

⁶⁷ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 25–27.

⁶⁸ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 11.

⁶⁹ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 18.

⁷⁰ Janina Immakulata Adamska, *Dlaczego właśnie Kundusia z Siwcówki? Rzecz o duchowości Kunegundy Siwiec* (Tczew–Pelplin: Bernardinum, 1998), 18.

⁷¹ Janina Immakulata Adamska, „Flos Carmeli”, *Zeszyty Karmelitańskie* 2 (2001): 49–54.

⁷² Janina Immakulata Adamska, „Błogosławiona Elżbieta od Trójcy Przenajświętszej jako nauczycielka zażyłości z Bogiem”, *Pastores* 3 (2005): 120–126.

⁷³ Janina Immakulata Adamska, „Gdzie duch tam wolność”, *Życie Konsekrowane* 3 (1997): 82–88.

⁷⁴ Janina Immakulata Adamska, „Maryjność Edyty Stein”, *Karmel* 4 (1987): 3–7.

⁷⁵ Janina Immakulata Adamska, „Relacja Maryi do Trójcy Świętej w duchowości bł. Elżbiety od Trójcy Przenajświętszej”, *Salvatoris Mater* 3 (2000): 304–324.

⁷⁶ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 22.

Swoje książki s. Immakulata posyłała papieżowi Janowi Pawłowi II, który otrzymywał je jako jeden z pierwszych czytelników i za każde osobiście dziękował siostrze⁷⁷. Zaproszono ją do Rzymu na kanonizację św. Teresy Benedykty od Krzyża (11 października 1998 r.) jako główną tłumaczkę jej dzieł i specjalistkę „od Edyty Stein”. Przełożeni wyrazili zgodę na ten wyjazd. 8 października siostra Immakulata wraz z wikarią s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej w roli socjuszki, tłumacza oraz *cicerone* opuściły klasztor i udały się w podróż. Na kanonizację przyjechały także siostry karmelitanki z Karmelu w Kolonii (Niemcy), do którego niegdyś wstąpiła Edyta Stein. Wielką radością dla sióstr było uczestnictwo w uroczystości kanonizacyjnej, a także udział w prywatnej Mszy św. u papieża Jana Pawła II. Po Mszy św. na spotkaniu z papieżem w bibliotece s. Immakulata wręczyła mu swoje ostatnie prace, oprawione jak zwykle w białą skórę⁷⁸. Poza gigantyczną pracą naukową i translatorską s. Immakulata utrzymywała kontakty z setkami osób – młodych, starych, prostych i wykształconych, artystów i naukowców, świeckich, kleryków, duchownych. Miała wielki dar prowadzenia ich do Boga⁷⁹. „Ściągali do niej zewsząd – z najbliższej okolicy, ale i z krańców Polski i świata; «wisieli» na telefonie, ślali tysiące listów, a ona cierpliwie, z uwagą i miłością radziła kierowana Duchem Świętym. Oburzała się, gdy chciano ją traktować jak wróżkę i zasięgać rad jakby horoskopowych. Wspierała duchowo, będąc wierna ewangelicznemu przesłaniu i karmelitańskiemu rozeznaniu ludzkiego wnętrza”⁸⁰.

Słowa św. Teresy z Lisieux „Ja nie umieram, lecz wchodzę w Życie” żegnały s. Immakulatę karmelitanki bose z klasztoru Maryi Matki Pojednania w Bornem Sulinowie 28 lipca 2007 r. „Żegnaliśmy ją, po ludzku ocierając łzy i radując się w wielojęzycznych śpiewach wzmacnianych gitarą i bębenkiem na spotkaniu w karmelitańskiej rozmównicy. Było to przekroczenie własnego bólu poprzez twórczą miłość, której moc rozpoznała”⁸¹.

Zakończenie

We własnym klasztorze mniszka wzrasta, dojrzewa w życiu duchowym, przysposabia się na przyjęcie łaski kontemplacji, daru nadprzyrodzonego, na który może się otworzyć w trakcie poszczególnych etapów formacji. Formacja przebiegająca we własnym klasztorze wpływa korzystnie na harmonię całej wspólnoty. Każdy dom zakonny jest autonomiczny, tzn. ma własny nowicjat i zarząd, niezależny od innych klasztorów. Formacja przygotowuje osoby do całkowitego poświęcenia się Bogu przez naśladowanie Chrystusa, musi docierać głęboko do ich wnętrza. Taka formacja, dążąca do przemiany całej osoby, nigdy się nie kończy⁸². W klasztorze Maryi Matki Pojednania, zgodnie

⁷⁷ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

⁷⁸ APA, Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.

⁷⁹ *Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*, Biogram, 1–3.

⁸⁰ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 8.

⁸¹ Adamska, *Święta Teresa od Jezusa*, 24.

⁸² Kongregacja Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, „*Verbi Sponsa*” *Instrukcja o życiu kontemplacyjnym i klauzurze mniszek*.

z sugestią Konstytucji, obowiązują również zwyczaje wspólnoty, które uszczegóławiają i doprecyzowują przepisy Konstytucji. Ustala się je we wspólnocie przez głosowanie, a nazywają się *Zwyczajnikami*.

Zakon sióstr karmelitanek bosych z Bornego Sulinowa pełni ważną funkcję w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Stanowi zaplecze modlitewne zarówno dla duchownych, jak i osób świeckich. Księża często proszą mniszki o konkretną pomoc modlitewną, zwłaszcza podczas rekolekcji czy misji parafialnych. Mniszki wierzą, że moc modlitwy dociera tam, gdzie nie dociera żadna pomoc ani ludzkie działanie. Siostry nawiązały bliskie relacje z Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w Koszalinie. Klerycy odwiedzający Karmel modlą się wspólnie z siostrami, a otrzymawszy święcenia, chcą przyjechać i w Karmelu sprawować wspólnie z biskupem Mszę św. prymicyjną. Mniszki służą Kościołowi lokalnemu również swoją pracą. Szyją i haftują na zamówienie ornaty, alby, komże, bieliznę ołtarzową i kielichową. Nie można nie wspomnieć o działalności literackiej s. Janiny Immakulaty Adamskiej, która wydała liczne publikacje książkowe i artykuły dotyczące m.in. świętych Edyty Stein czy Jana od Krzyża.

Bibliografia

- Adamska, Janina Immakulata. „Błogosławiona Elżbieta od Trójcy Przenajświętszej jako nauczycielka zażyłości z Bogiem”. *Pastores* 3 (2005): 120–126.
- Adamska, Janina Immakulata. *Dlaczego właśnie Kundusia z Siwcowki? Rzecz o duchowości Kunegundy Siwiec*. Tczew–Pelplin: Bernardinum, 1998.
- Adamska, Janina Immakulata. „Duchowe posłannictwo Edyty Stein”. *Karmel* 1 (1987): 38–57.
- Adamska, Janina Immakulata. „Duchowe posłannictwo Edyty Stein”. *Karmel* 2 (1987): 32–38.
- Adamska, Janina Immakulata. „Edith Stein. Próba biografii”. W: *Jeśli Ewangelię przyjmuje się dosłownie*, red. Bohdan Bejze, 11–137. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1977.
- Adamska, Janina Immakulata. „Edyta Stein, karmelitanka naszych czasów 1891–1942”. W: *Posłaniec Warmiński czyli Kalendarz Maryjny na rok 1979*, 105–109. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1979.
- Adamska, Janina Immakulata. „Fenomen samotności w życiu Edyty Stein”. *Zeszyty Karmelitańskie* 1 (1995): 131–142.
- Adamska, Janina Immakulata. „Flos Carmeli”. *Zeszyty Karmelitańskie* 2 (2001): 49–54.
- Adamska, Janina Immakulata. „Gdzie duch tam wolność”. *Życie Konsekrowane* 3 (1997): 82–88.
- Adamska, Janina Immakulata. „Maryjność Edyty Stein”. *Karmel* 4 (1987): 3–7.
- Adamska, Janina Immakulata. „Relacja Maryi do Trójcy Świętej w duchowości bł. Elżbiety od Trójcy Przenajświętszej”. *Salvatoris Mater* 3 (2000): 304–324.
- Adamska, Janina Immakulata. *Święta Teresa od Jezusa*. Poznań: Flos Carmeli Wydawnictwo Warszawskiej Prowincji Karmelitów Bosych, 2011.
- Archiwum Kurii Biskupiej w Koszalinie. Segregator Zakony Żeńskie 1995–2009. HŻ 25. *List s. Teresy Bernadetty od Jezusa i Maryi do biskupa Mariana Gołębiewskiego z 22.12.2000 r.*

- Archiwum Prywatne Autora. Listy od sióstr karmelitanek bosych z Bornego Sulinowa z lat 2012–2018.
- Archiwum Prywatne Autora. Wywiad z s. Marią Elżbietą od Trójcy Świętej z 25.01.2012 r.
- Archiwum Prywatne Autora. Wywiad z s. Teresą Bernadettą od Jezusa i Maryi z 30.05.2010 r.
- Archiwum Sióstr Karmelitanek Bosych. *Kronika Sióstr Karmelitanek Bosych*. Czwarte wybory Zarządu w klasztorze z 31.01.2008 r.
- „Formacja”. Dostęp 16.10.2020. <http://karmelborne.pl/nasze-zycie/formacja>.
- Franciszek. *Konstytucja apostolska „Vultum Dei quaerere”*, nr 30.
- Gil, Czesław. *Historia Karmelu tereziańskiego*. Kraków: Wydawnictwo OO. Karmelitów Bosych, 2011.
- Kongregacja Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. „*Verbi Sponsa*” *Instrukcja o życiu kontemplacyjnym i klauzurze mniszek*. Poznań: Pallottinum, 1999.
- Koryś, Zdzisław. „Osadnicy ostatniej dekady”. *Inspiracje* 11 (2000): 22.
- Klimaszewska, Beata. *Klasztor pw. Maryi Matki Pojednania Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel w Bornem Sulinowie w latach 1993–2010*. Praca magisterska, Uniwersytet Szczeciński w Szczecinie, 2012.
- Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*. Biogram, 1–5.
- Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*. Biogram, 1–3.
- Księga Zmarłych Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych*. Biogram, 4–5.
- Macca, Valentino. *Duch i Historia Zakonu Karmelitów Bosych*. Kraków: Kuria Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych, 1998.
- Parfianowicz, Wojciech. „Koszalin: Spotkanie karmelitanek bosych”. Dostęp 16.10.2020. <https://koszalin.gosc.pl/doc/5100192.Koszalin-Spotkanie-karmelitanek-bosych>.
- Piękno Karmelu*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 1998.
- Przybylski, Andrzej. *Działalność edukacyjna i myśl pedagogiczna św. Edyty Stein*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2007.
- Reguła i Konstytucje Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel*. Kraków, 1994.
- Wanat, Józef. *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo OO. Karmelitów Bosych, 1979.
- Wider, Dominik. *Ideal Karmelu w jego podstawowych wymiarach*. Kraków: Kuria Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych, 2002.
- Zwyczajnik Klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych w Bornem Sulinowie*.

Streszczenie

W artykule omówiono zasady i etapy formacji obowiązujące w Klasztorze pw. Maryi Matki Pojednania Mniszek Bosych Zakonu NMP z Góry Karmel w Bornem Sulinowie. Karmel wybrał, podobnie jak 33 z 36 klasztorów polskich prowincji, tekst Konstytucji zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską w 1991 r. Przepisy zawarte w Konstytucjach uszczegóławiają i doprecyzowują zasady zawarte w *Zwyczajniku*. Została również zaprezentowana działalność mniszek w Kościele lokalnym oraz działalność literacka.

Słowa kluczowe: Karmel, karmelitanki, Borne Sulinowo, formacja, Janina Immakulata Adamska

Abstract

FORMATION AND ACTIVITY OF BARE CARMELITE IN BORNE SULINOWO

The article discusses the principles and stages of formation in the Monastery of St. Mary, Mother of Reconciliation, the Barefoot Nuns of the Order of the Blessed Virgin Mary from Mount Carmel in Borne Sulinowo. Carmel chose, like 33 out of 36 monasteries of Polish provinces, the text of the Constitutions approved by the Holy See in 1991. The provisions contained in the Constitutions specify the principles contained in the *Custom*. The activities of nuns in the local Church and literary activities were also presented.

Keywords: Carmel, Carmelite, Borne Sulinowo, formation, Janina Immakulata Adamska